

DEBATT:

”Finns verkligen en vilja

Svar på förra numrets debattinlägg ”Praktiserar vi det vi predikar?”

I förra Afghanistan-nytt (nr 3) skrev styrelseledamoten Carl Schönmeyr ett svar till den debattartikel som skrevs av Anna Lennartsdotter i nr 2. Anna arbetar som Development worker och är stationerad i Pul-i-Khumri i norra Afghanistan. Debatten har i stort handlat om SAKs förhållningssätt till genussystem i Afghanistan.

TEXT: ANNA LENNARTSDOTTER*

Glädjande nyheter från fält är att Svenska Afghanistan-kommittén i Afghanistan i dag har en kvinna tillsatt inom ledningen och en genderkonsult är på plats för kartläggning av organisationsmiljön.

Förra numrets inlägg visade på erfarenhet och eftertanke. Mina exempel kunde med rätta ha analyserats bättre och mer utförligt för att övertyga läsarna, men kärnan handlade inte om min retorik och argumentationsförmåga. Kärnan i frågan är, genussystemen, att SAK ”måste informera sin kvinnliga utländska personal om vilken hänsyn som bör tas till det afghanska samhällets spelregler just nu”.

Det är just detta, att det endast är den kvinnliga utländska personalen som ska informeras om det afghanska samhällets spelregler. Dessa afghanska samhällets spelregler, normer, är manliga normer och bör undvikas att tolkas som rättvisa och stå för en univariell sanning bara för att

det inte finns en högljudd och synlig opposition. Det är knappast lämpligt att en person eller grupp dikterar för en annan person eller grupp vad som är rätt och fel.

Bristen på jämställdhet är uppenbar i vårt system där mannen är norm och innehar makten, medan kvinnors kunskaper och erfarenheter nedvärderas. Detta resulterar i en manlig befolkning som får bete sig hur som helst och en kvinnlig befolkning som måste foga sitt beteende efter regler dikterade av män, men samtidigt ta ansvar för det manliga beteendet.

Det är även otillbörligt att tolka tystnad som bifall oavsett land, men

kanske i synnerhet i det afghanska samhället där sociala repressalier är ständigt närvarande. Den informella, men rådande, klädkoden för afghanska kvinnor, den heltäckande burkan, försvaras med att den har till syfte att skydda kvinnan utanför hemmets murar. Klädkoden ökar rörelsefriheten för kvinnan, men detta på bekostnad av hennes identitet.

En frihet som är beroende av övergivandet av en annan frihet, som i fallet rörelsefrihet och identitet, för kvinnor, en norm som dikterats av männen kan inte anses vara jämställt.

Det strider mot SAKs värdegrund som bland annat säger att ”Vägledande för SAKs arbete är FNs konventioner,



Även om inte alla kvinnor längre bär burka så är det en mycket vanlig syn i Afghanistan i dag.

att förändra?”

med utgångspunkt från den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antagen 1948.”

Däribland FNs konvention om eliminering av all sorts diskriminering av kvinnor som även finns uttryckt i SAKs arbetsprinciper: ”SAK arbetar för att integrera jämställdhet mellan kvinnor och män i hela organisationen. All verksamhet ska genomsyras av jämställdhetsperspektiv”.

Carl Schönmeyr har helt rätt när han säger att allt beror på hur saker och ting framförs. Det är häri beteendet kommer in. Vilka signaler sänds ut när kvinnor istället för stöd från en västerländsk man får kommentarer som indikerar att ansvaret ligger hos kvinnan, om män inte kan visa respekt?

Detrepektlösamanligabeteendet ges förklaringsmodellen att det är kvinnans kläder, beteende och/eller att hon promenerar utan manligt ”förkläde”. Det normala borde väl ändå vara att ansvaret för individuellt beteende ligger hos varje enskild individ?

Dessa händelser är inte isolerade händelser för västerländska kvinnor utan något som afghanska kvinnor också får utstå. Vad blir då förklaringsmodellen när en afghansk kvinna agerar helt enligt ”det afghanska samhällets spelregler”, täckt från topp till tå iförd burka för att vara så osynlig som möjligt? Bär kvinnan skulden?

Jag vill återigen påpeka att detta beteende inte är en del av det

afghanska samhällets spelregler och kan inte heller ligga kvinnorna till last. En kultur är aldrig statisk eller monolitisk och det är därför i dessa lägen jag menar att vi som inte är afghaner med ett socialt tryck som pockar, måste våga stå för det vi säger oss jobba för, men också visa det.

Organisatoriskt så finns många avsiktsförklaringar nedskrivna i policy och programplanering men det är på det praktiska planet vi haltar. En förklaring kan vara att SAK inte är tillräckligt insatt i vad det egentligen innebär att jobba med och för jämställdhet. En annan kan vara att vi inte kopplar det till oss själva som individer, hur vi förhåller oss till genussystemen i vårt dagliga liv, vilken roll vi har i helheten att påverka, negativt som positivt?

I detta läge borde det vara givet att som Carl Schönmeyr säger att det bör ske konsekvensanalyser för att se vilken effekt beslut och aktiviteter har på de prioriterade målgrupperna. Att jobba med jämställdhet bör alltid föregås vid beslut med frågor som: Påverkar detta beslutet kvinnor och män olika? Om så är fallet vad kan göras så att varken den ena eller den andra parten diskrimineras eller missgynnas?

Det råder brist på dessa metoder inom SAKs arbete delvis på grund av landets kultur och historia, men även kanske för att vi anammar de så

kallade rådande strukturerna utan att undersöka resultaten? SAK behöver se det lilla och det icke uppenbara eller synbara för att kunna närma sig det stora. En bil med endast en kaross, ett underrede och en inredning ser bra ut till det yttre men är inte mycket till nytta utan smådelarna inuti som gör att den kan tjäna sitt syfte, att vara ett transportmedel.

Carl Schönmeyr menar på att genderperspektiv i policyfrågorna, programplaneringen, prioriteringar i budget, personaladministrationen och samarbetet med andra organisationer är knutet till fältorganisationens ledningsgrupp. Men jag tror inte att det räcker. Jag tror att det måste till ett starkt genuint intresse att driva dessa frågor.

För att kunna vara en del i ett brett afghanskt deltagande så krävs det bred representation i positioner som aktivitet deltar i policyskapande, planering, prioritering och så vidare. Något som i dag saknas inom SAK och som ofta förklaras med att det saknas erfarenhet och kunskap. Detta må vara hänt, men det jagsaknar är det genuina intresset att verkligen göra något åt problematiken. Det krävs en vilja. Denna vilja tycker jag till viss del saknas.

Det är dock glädjande och ett steg i rätt riktning att det uppstått en diskussion och jag hoppas att den kan hållas levande. ■

* Anna Lennartsdotter är biståndsarbetare inom utbildning i Pul-i-Khumri (norra Afghanistan).